

KİTAP TAHLİLİ

Dr. Güney DEVREZ

Siyasal Bilgiler Fakültesi
İşletme İktisadı ve Muhasebe
Kürsüsü

Stephen H. Archer, Charles A. D'Ambrosio, *Business Finance: Theory and Management*. N. Y., 1966. The MacMillan Company, xvi + 569 s.

Bir önsöz, üç bölüm, yirmiiki kısım, üç ek ve bir mevzu endeksinden meydana gelen kitap, ayrıca sık sık kullanılan semboller ve anlamlarına ait bir de listeyi ihtiva etmektedir.

Önsözde, eserin işletme finansmanı konusunda ders kitabı olarak kullanılmak üzere hazırlandığı kaydedildikten sonra, konuların iktisat teorisi ile bağlantıları kurulmak suretiyle ekonomik bir açıdan ele alınacağı belirtilmekte; kitabın plânı, bölümler ve kısımlar hakkında kısa bilgi verilmektedir.

Birinci bölüm firmanın faaliyetlerini devam ettirdiği ve finansman kararlarının alındığı iktisadî çevrenin, makro plânda, izahına tahsis edilmiştir.

Giriş mahiyetinde olan birinci kısımda, finansman konularının incelenmesinde takibedilen «geleneksel» ve «sevk ve idareye dönük» yaklaşım tarzları hakkında, konu ile ilgili yayınlanmış belli başlı kaynaklara da atıfta bulunularak, bilgi verildikten sonra, yazarların benimsedikleri, finansman konularını iktisat teorisi ile bağlantılarını kurmak suretiyle ve iktisat teorisi çerçevesi dahilinde ele alan «ekonomik» yaklaşım tarzının izahı yapılmaktadır.

Fert, firma ve ekonominin karşılıklı ilişkilerini inceleyen ikinci kısmı takiben, üçüncü kısımda, sermaye kavramı, fert, firma ve millî ekonomi açısından sermaye kavramının kapsamı, sermaye-

nin değerinin ölçülmesi, getirdiği gelir ve oluşumu kısaca izah edilmektedir.

Dördüncü kısımda, yatırım prosesi, yatırım fonları arz ve talebi açıklandıktan sonra risksiz yatırımların gelirini teşkil eden «saf faiz haddi»nin teşekkülü konusu incelenmektedir.

Yatırım alternatifleri seçiminde riskin rolünü konu olarak alan beşinci kısımda, kazanç oranına ait beklenen değer hesaplanması, risk kavramı ve riskin kantitatif olarak ölçülmesi misâllerle açıklanarak finansman imkânlarının (borçlanma ve risksiz sahalara yatırım yapma imkânları) mevcut olduğu ve olmadığı durumlarda risk ve kazanç oranlarına dayanılarak yatırım alternatifleri arasında nasıl tercih yapılacağı hususu farksızlık eğrileri yardımı ile izah edilmekte; müteakiben de risk ve kazanç oranı kombinezonları bakımından piyasadaki genel şartları temsil eden «sermaye piyasası eğrisi» konusunun incelenmesine geçilmektedir.

Altıncı kısımda, faiz haddinin teşekkülü meselesi, ödünç verilebilir fonlar ve Keynes teorileri yardımı ile açıklanmakta ve faiz teşekkülünün monoter yönü üzerinde durulmaktadır.

Yedi ve sekizinci kısımlarda, çeşitli ekonomik sistemlerde sermayenin tahsisi ile finansal sistemin yapısı ve kurumları, sırasıyla incelendikten sonra, firmanın faaliyetlerini devam ettirdiği iktisadî çevre ile ilgili izahları kapsayan birinci bölüm son bulmaktadır.

Firmanın ve davranışlarının finansman açısından incelenmesine ayrılan ikinci bölümde, finansman yöneticisinin ekonomik çevresi, firma çerçevesi dahilinde izah edilmiştir.

Adıgeçen bölümün ilk kısmını teşkil eden dokuzuncu kısımda, firma tetkik konusu yapılmış ve firmanın genel özellikleri hakkında kısa açıklamalarda bulunulduktan sonra gayeleri, bu gayelerin en önemlisi olan kâr ve firmanın gayesini takibederken karşısına çıkan kanunî ve diğer kayıtlamalar ile firmanın yapısı incelenmiştir.

Onuncu kısım, kâr kavramının izahına ayrılmıştır. Kârın, «muayyen bir devre zarfında firmanın değerindeki değişme» olarak tanımlanmasından sonra, ekonomik anlamda kâr üzerinde durulmuş; firmanın muayyen bir andaki değerinin nasıl tesbit edileceği ve kârın nasıl ölçüleceği meseleleri açıklanmış ve muhasebenin kâr anlayışına değinilmiştir.

Firmanın sermaye talebi ve buna tesir eden faktörlerin incelendiği onbirinci kısımda, sabit ve döner (mütedavil) sermaye arasındaki farklar belirtildikten sonra, firmanın sermaye talebinin «bağlı» bir talep olduğu meselesi ortaya konulmuş ve sermaye talebine tesir eden unsurlar izah edilmiştir.

Firmaya arzedilen sermaye ile ilgili izahlara ayrılan onikinci kısımda sermaye kaynakları, önce bu kaynakların ömürleri, firmanın sevk ve idaresinde sağladığı kontrol imkânları ve firma için sebep olduğu masraflar yönünden incelenmekte; bunu takiben de firmaya arzedilen sermaye miktarına tesir eden değişkenler, kontrol edilebilen ve kontrol edilemeyen değişkenler olarak iki ayrı grup altında açıklanmaktadır.

Yine aynı kısımda, firmanın sermaye temin etmek gayesi ile müracaat ettiği kısa, orta ve uzun vâdeli kaynaklar ile daimî sermaye kaynakları geniş bir şekilde izah edilmektedir.

Finansman yöneticisinin iktisadî çevresinin tanıtılması ile ilgili izahları kapsayan ikinci bölümün son kısmında (onüçüncü kısım) sermaye maliyeti ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir. Bu cümleden olarak, sıhhatli finansman kararlarının alınabilmesi için sermaye maliyetinin bilinmesi gerektiği hususu kaydedildikten sonra, sermaye maliyetini tayin eden unsurlar ve risk üzerinde durulmuş; firmanın ortalama sermaye maliyetinin nasıl hesaplanacağı konusu, ayrıntılı bir şekilde izah edilmiştir.

Malî sevk ve idare ile ilgili konuları kapsayan üçüncü bölüm, daha önceki bölümlerde yer alan teorik izahlar ile prensip ve tekniklerin firmanın somut finansman problemlerine uygulanmasını incelemektedir. Bu niteliği ile adıgeçen bölüm, diğer bölümleri tamamlamakta ve daha somut finansman sorunları ile ilgilenmektedir.

Malî sevk ve idare konularına yer verilen üçüncü bölümün ilk kısmında (ondördüncü kısım) finansman fonksiyonunun mahiyeti ve önemi kısaca belirtildikten sonra, onbeşinci kısımda da stoklar hariç olmak üzere diğer döner (mütedavil) kıymetlerin sevk ve idaresi ile ilgili prensip ve teknikler incelenmektedir.

Yatırımların sevk ve idaresini kapsayan onaltıncı kısımda, yatırımların iktisadî kıymetini ölçmekte kullanılan geri ödeme devresi, halihazır kıymet ve iç verim oranı usulleri ile yatırım bütçesi mevzuları izah edilmektedir.

Onyedinci kısımda, firmanın genişleme ve daralması ile ilgili esaslar ve bunların şekilleri izah edilmekte; müteakip kısımda (onsekizinci kısım) firmanın gerekli sermayeyi temin için mürasaat edeceği kaynaklar arasında nasıl bir seçim yapacağı hususu, teferruatlı bir şekilde tetkik olunmaktadır.

Değişen ekonomik şartlar müvacehesinde firmanın, asgarî maliyeti sağlıyan sermaye kaynakları kombinezonunu devam ettirebilmesi için bu kaynaklarda yapacağı ayarlama ve değişiklikler ondokuzuncu ve yirminci kısımlarda açıklandıktan sonra, son iki kısımda da sermaye arzedenler tarafından firmanın malî bünyesi ile ilgili analizler ve bu analizlerde kullanılan ratiolar incelenmektedir.

Tek şahıs işletmesi, âdi ve ticarî şirketler gibi işletme organizasyonu şekilleri ile tahvil ve hisse senetlerine ait kısa bilgilere ve bazı lüzumlu tabloları (halihazır değer ve normal eğrinin çevrelediği alan tabloları), kitabın sonundaki üç ek içersinde yer verilmiştir.

Kısımların sonunda yeralan ve yapılan açıklamaların kısa bir tekrarını kapsayan özetler ile bu açıklamalara ait soru ve problemler, konuların kolay bir şekilde anlaşılıp takibedilmesine büyük ölçüde yardımcı olmaktadır. Yine, her kısmın sonunda seçilmiş bir bibliyografyanın bulunması, konularla ilgili olarak derinleşme imkânını vermektedir.

Yukarıda tanıtmaya çalıştığımız bu eserde benimsenen ve finansman konularını, iktisat teorisi açısından ele alıp genelden özele doğru sistematik bir şekilde inceleyen yaklaşım tarzı sayesinde, konuların bir bütün halinde ve aralarındaki ilişkilerle birlikte kavranması mümkün olmaktadır. Diğer taraftan sözü edilen yaklaşım tarzının takibedilmesi, iktisadî çevre ve faktörlerin finansman kararlarının alınmasındaki rolünü açıkça belirtmekte ve bu kararların bir «boşluk» içinde alınamayacağı gerçeğini ortaya çıkarmaktadır.

Gerek, muhteva, gerek benimsenen inceleme tarzı bakımından bu eserin, işletme finansmanı konuları ile ilgilenenlere faydalı olacağı inancındayız.